

ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ DİŞ HEKİMLİĞİ FAKÜLTESİNDE ÇALIŞAN DİŞ HEKİMLERİ VE HEMŞİRELERİNİN MESLEKİ DURUM DEĞERLENDİRMESİ, BÖLÜM I: İŞ DOYUMU

Yard. Doç. Dr. Saip DENİZOĞLU*
Araş. Gör. Dt. Baykal YILMAZ***

Araş. Gör. Rahşan AKYIL**
Araş. Gör. Dr. M Şamil AKYIL***

EVALUATION OF PROFESSIONAL STATE OF THE DENTISTS AND NURSES AT FACULTY OF DENTISTRY IN ATATÜRK UNIVERSITY, PART I: JOB SATISFACTION

ÖZET

Bireyin işyerinde verimli çalışabilmesi için yaptığı işi sevmesi ve çalışma ortamını benimsemesi gereklidir. Bu araştırmada, Atatürk Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesinde çalışan, diş hekimleri ve hemşirelerin iş doyum düzeylerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Araştırmaya 102 akademik personel diş hekimi ve 15 hemşire olmak üzere toplam 117 gönüllü katılmıştır. Araştırma 15-26 Kasım 2004 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Çalışanların iş doyum düzeyleri Minnesota İş Doyum Ölçeğinin Türkçe versiyonu kullanılarak ölçülmüştür.

Araştırmaya katılan diş hekimlerinin %55.9'unun hemşirelerin ise %40'nın yapmış oldukları işten memnun oldukları bulunmuştur. Diş hekimlerinin akademik kariyer, yaş ve meslekte geçen süreleri ile iş doyum düzeyleri arasında pozitif bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. En yüksek iş doyum düzeyi evli olan ve 20 yıl ve üzeri çalışma yılına sahip hemşirelerde bulunmuştur.

Akademik kariyer, meslekte geçen yıllar ve diş hekimlerinin yaşları artıkça iş doyum düzeyinin arttığı görülmüştür. İş doyumunu açısından doktora öğrencileri en memnuniyetsiz grup olmuştur. Hemşireler ise çalışma arkadaşlarına oranla yapmakta oldukları işten daha az memnuniyet duymaktadır.

Anahtar Kelimeler: İş doyum, Minnesota İş Doyum Ölçeği (MSQ)

ABSTRACT

To be successful at his or her work, one is supposed to love what he does as well as his or her working environment.

The aim of this research is to evaluate the job satisfaction degree of the academic staff and nurses working at Faculty of Dentistry in Atatürk University. Data were collected from 117 volunteers; 102 of this group were academicians dentists and 15 were nurses. The study was carried out by taking a poll between November 15-26, 2004. Job satisfaction degree was measured by Minnesota Satisfaction Questionnaire (MSQ)-Turkish version.

It was found that 55.9% of the academicians dentists and 40% of the nurses were satisfied with their jobs. There was a positive correlation between academic carrier, age, professional period and job satisfaction degree among the dentists. The highest job satisfaction degree was obtained among the married nurses working at least for 20 years.

As the academic degree, professional time and age of the dentists increase, the job satisfaction also increases. PhD students had the least job satisfaction. Nurses showed less job satisfaction than their co-workers did.

Key Words: Job satisfaction, Minnesota Satisfaction Questionnaire (MSQ)

** Atatürk Üniv. Diş Hek. Fak. Protetik Diş Tedavisi Anabilim Dalı öğretim üyesi

** Atatürk Üniv. Hemşirelik Yüksek Okulu Cerrahi Hastalıkları ve Hemşireliği Anabilim Dalı Arş. Gör.

*** Atatürk Üniv. Diş Hek. Fak. Protetik Diş Tedavisi Anabilim Dalı araştırma görevlisi

GİRİŞ

Hayatı sürdürme ve mutlu bir yaşam için gereksinimlerin başında öncelikle bireyin bir iş sahibi olması gelir. Hayat kalitesi, kişinin evinden daha fazla zamanını geçirdiği iş yerindeki huzuru ile ilgilidir.

İnsan hayatının her döneminde ihtiyaç duyulabilecek bireyler olarak sağlık sektörü çalışanları, aldıkları zorlu eğitimin üzerine sıklıkla işyerinde karşılaştıkları sorunlarla da mücadele etmek durumundadırlar. Diş hekimlerinin, mesleğin yoğun dikkat ve enerji harcamayı gerektirmesinden kaynaklanan stresin rahatsız oldukları, çalışma ortamları ve zamanlarından memnun olmadıklarını gösteren çalışmalar bulunmaktadır.¹ Diş hekimlerinde oluşan iş memnuniyetsizliğinin yaklaşık yarısını, çalışan personel ve teknik unsurlarla ilgili problemler, kırılğan hasta-doktor ilişkisi ve zaman baskısı oluşturmaktadır.² Başarı için bireyin yaptığı işi sevmesi ve üretmek için yeterli çalışma istemine sahip olması gerekmektedir. İş doyumunu, "bir bireyin işi veya iş deneyimlerine verdiği değerden kaynaklanan hoş veya pozitif bir duygusal durum" olarak tanımlanmaktadır.³ Buna göre, çalışanın duygusal durumunun olumlu yöndeki artışı başarı ile doğru orantılıdır. Yeterli bilgi donanımına ve beceriye sahip olan, mesleğini yeteri kadar seven bireyler, işyeri ortamındaki yeterli teknik ve fiziki ortam ile birlikte, yöneticileriyle olumlu iletişim karesini tamamladıklarında, başarı ile birlikte mutluluğu da yakalarlar.

Diş hekimleri ve hemşirelerin mesleklerini icra ederken duydukları iş doyum düzeylerini belirlemeye yönelik yapılmış bir çok araştırma mevcuttur.^{1,2,4-7} Bu çalışmada;

Atatürk Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi'nde çalışan akademisyen diş hekimleri ve görevli hemşirelerin iş doyumunu düzeylerinin tespit edilmesi amaçlanmaktadır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Bu araştırmaya, Atatürk Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesinde çalışan 113 akademisyen diş hekimi ve 15 hemşireden, araştırmaya katılmayı kabul eden, 102 akademik personel diş hekimi (11 profesör, 3 doçent, 22 yardımcı doçent, 44 doktora öğrencisi araştırma görevlisi diş hekimi ve 22 doktora öğrencisi diş hekimi) ve 15 hemşire olmak üzere toplam 117 gönüllü katılmıştır. Araştırma aracı olarak iki bölümden oluşan bir anket formu kullanılmıştır. Anket uygulaması 15-26 Kasım 2004 tarihleri arasında yapılmıştır.

Anket formunun ilk bölümü araştırmaya katılan bireylerin sosyo-demografik özelliklerini belirlenmeye yönelik sorular, uğradıklarını düşündükleri iş yeri zararı ve çalışma ortamlarına ait sorunlarını belirlemeye yönelik sorulardan oluşmaktadır.

Anketin ikinci bölümünde, çalışanların iş doyum düzeyleri, Minnesota İş Doyum Ölçeği⁸ (Minnesota Satisfaction Questionnaire-MSQ) Türkçe versiyonu kullanılarak ölçülmüştür. MSQ, beş puanlı bir likert-tipi skala kullanılarak, her biri 1 ile 5 puan arasında puan değeri ile değerlendirilen 20 sorudan oluşmaktadır. 1 puan "tam olarak memnuniyetsizlik", 5 puan ise "tam olarak memnuniyet"i ifade etmektedir. MSQ; İntrensek Memnuniyet (İM), Ekstresek Memnuniyet (EM) ve Genel Memnuniyet (GM) olmak üzere üç alt skala içermektedir.

İntrensek Memnuniyet alt skalası değerlendirme yapabilme kabiliyeti, başarıma kabiliyeti, işi aracılığıyla diğer insanlar için bir şeyler yapabilme şansını yansıtan 12 soruya, Ekstresek Memnuniyet alt skalası çalışma ortamının durumunu yansıtan 6 soruya, Genel Memnuniyet alt skalası ise basit anlamda iş doyumunun tüm unsurlarının bir bütünü ifade edecek şekilde 20 sorunun tümüne yanıt olarak verilen puanların ortalamasını içermektedir. Elde edilen puan ortalamasının 1-2.5 puan arasında olması "Memnuniyetsiz", 2.5'dan büyük ve 3.5'dan küçük olması "Nötr" ve 3.5-5 arasında olması ise "Memnun" olarak sınıflandırılmaktadır. Bu araştırma kapsamında anket güvenilirliği iç tutarlılık Cronbach alfa katsayıları hesaplanmış İM için $\alpha=0.75$, EM için $\alpha=0.65$ ve GM için $\alpha=0.83$ bulunmuştur.

Elde edilen verilerin değerlendirilmesinde SPSS 10.0 istatistik paket programı (SPSS Inc., Chicago USA) kullanılmıştır. İki ortalamanın önemlilik derecesi Student t testi, ikiden fazla ortalamanın önemlilik dereceleri varyans analizi (ANOVA) ve bağımsız değişkenler ile alt ölçek puanları arasındaki ilişkiler ise Pearson Korelasyon Analizi kullanılarak değerlendirilmiştir.

BULGULAR

Anketin İlk Bölümüne Ait Bulgular:

Araştırmaya katılan bireylerin 75'i (%64.1) erkek ve 42'si (%35.9) kadındır. Yaş ortalamasına göre 34 kişi 37-44 (%29.1) yaş grubundadır. 69 (%59) birey evli, 48 (%41) birey ise bekar. Araştırma kapsamında dul olduğunu belirten bir diş hekimi ve bir hemşireye ait sonuçlar, anket sonuçlarının

gizliliği esas alınarak, bekâr grubuna dâhil edilmiştir. 32 kişi 10-19 çalışma yılı (%27.4) gösteren gruptadır. Araştırmaya katılan bireylerin sosyo-demografik özelliklerinin dağılımı Tablo 1'de gösterilmiştir.

Çalışma ortamında iş yeri zararına maruz kaldığını bildiren; profesörlerin %55.6'sı stresi, doçentlerin %66.7'si psikolojik travmayı, yardımcı doçentlerin %36.4'ü gürültüyü, araştırma görevlilerinin %41.5'i stresi, doktora öğrencisi diş hekimlerinin %36.4'ü belirtilen seçeneklerin hepsini ve hemşirelerin ise %73.3'ü gibi büyük bir çoğunluğu stresi iş yeri zararı olarak bildirmiştir (Tablo 2).

Çalıştıkları ortam ile ilgili sorunu olduğunu bildiren; profesörlerin %45.5'i fiziksel ortamla ilgili yetersizliği, doçentlerin %50'si fiziksel ortamla ilgili yetersizliği %50'si ise bildirilen seçeneklerin hepsini, yardımcı doçentlerin %23.8'i fiziksel ortamla ilgili yetersizliği, araştırma görevlilerinin %31.7'si hepsini, doktora öğrencisi diş hekimlerinin %36.4'ü fiziksel ortamla ilgili yetersizliği ve hemşirelerin ise %50'si çalışan personel arasında iletişim bozukluğunu sorun olarak bildirmiştir (Tablo 2).

Minnesota İş Doyum Ölçeğine (MSQ) Ait Bulgular:

İş doyum düzeyleri (MSQ) alt ölçek puan ortalamalarının fakültede çalışan diş hekimlerinin sosyo-demografik özelliklerine göre dağılımı Tablo 3'de gösterilmiştir. Diş hekimlerinin akademik kariyerlerine göre MSQ'ne ait üç alt ölçek puan ortalamalarının dağılımı istatistiksel olarak çok önemli bulunmuştur (İM için $F=11.878$ $p<0.001$, EM için $F=4.452$ $p<0.01$, GM için $F=10.203$ $p<0.001$). En yüksek İntrensek, Ekstresek ve

Genel Memnuniyet ortalaması profesörlerden elde edilmiştir. Yapılan Pearson korelasyon EM ve GM puan ortalamaları ile akademik kariyer arasında, istatistiksel olarak önemli düzeyde ($p<0.05$), pozitif bir ilişki olduğunu göstermiştir (Tablo 4).

MSQ üç alt ölçek ortalamalarının çalışanların cinsiyetlerine göre dağılımı istatistiksel olarak önemsiz bulunmuştur. Bununla birlikte, her üç memnuniyet düzeyinde de en yüksek iş doyum puanı erkeklerden elde edilmiştir.

Tablo 1: Akademisyen diş hekimleri ve hemşirelerin sosyo-demografik özelliklerinin dağılımı.

Sosyo-demografik Özellikler	Profesör		Doçent		Yardımcı Doçent		Araştırma Görevlisi		Doktora Öğrencisi		Hemşire		Toplam		
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	
Çalışan Personel	11	9.4	3	2.6	22	18.8	44	37.6	22	18.8	15	12.8	117	100	
Cinsiyet	Erkek	9	81.9	3	100	19	86.4	25	56.8	19	86.4	-	-	75	64.1
	Kadın	2	18.2	-	-	3	13.6	19	43.2	3	13.6	15	100	42	35.9
	Toplam	11	100	-	-	22	100	-	-	22	100	15	100	117	100
Yaş	21-28	-	-	-	-	1	4.5	12	27.3	18	81.8	2	13.3	33	28.2
	29-36	-	-	-	-	2	9.1	15	34.1	3	13.6	-	-	20	17.1
	37-44	-	-	-	-	14	63.6	17	38.6	1	4.5	2	13.3	34	29.1
	45-52	11	100	3	100	5	22.7	-	-	-	-	11	73.3	30	25.6
	Toplam	11	100	3	100	22	100	44	100	22	100	15	100	117	100
Medeni Durum	Evli	11	100	3	100	16	72.7	24	54.5	3	13.6	12	80	69	59
	Bekar	-	-	-	-	6	27.3	20	45.5	19	86.4	3	20	48	41
	Toplam	11	100	3	100	22	100	44	100	22	100	15	100	117	100
Çalışma Yılı	0-4	-	-	-	-	-	-	8	18.2	16	72.7	2	13.3	26	22.2
	5-9	-	-	-	-	1	4.5	23	52.3	6	27.3	-	-	30	25.6
	10-19	-	-	-	-	19	86.4	13	29.5	-	-	-	-	32	27.4
	20 ve	11	100	3	100	2	9.1	-	-	-	-	13	86.7	29	24.8
	Toplam	11	100	3	100	22	100	44	100	22	100	15	100	117	100

Tablo 2: İş yeri zararına maruz kaldığını ve çalışma ortamına ait sorunu olduğunu bildiren akademisyen diş hekimleri ve hemşirelerin dağılımını gösteren tablo.

İş Yeri Zararı	Profesör		Doçent		Yardımcı Doçent		Araştırma Görevlisi		Doktora Öğrencisi		Hemşire		Toplam	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
İş Yeri Zararı														
Stres	5	55.6	1	33.3	5	22.7	17	41.5	4	18.2	11	73.3	43	38.4
Psikolojik Travma	1	11.1	2	66.7	4	18.2	5	12.2	5	22.7	1	6.7	18	16.1
Gürültü	2	22.2	-	-	8	36.4	6	14.6	5	22.7	2	13.3	23	20.5
Hepsi	1	11.1	-	-	5	22.7	13	31.7	8	36.4	1	6.7	28	25
Toplam	9	100	3	100	22	100	41	100	22	100	15	100	112	100
Çalışma Ortamı İle İlgili Sorunlar														
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Eleman Yetersizliği	1	9.1	-	-	4	19	4	9.8	1	4.5	4	28.6	14	12.6
Hasta Sayısının Fazlalığı	3	27.3	-	-	4	19	7	17.1	6	27.3	-	-	20	18.0
Çalışan Personel Arasında İletişim Bozukluğu	-	-	-	-	4	19	10	24.4	3	13.6	7	50	24	21.6
Fiziksel Ortamla İlgili Yetersizlik	5	45.5	1	50	5	23.8	7	17.1	8	36.4	3	21.4	29	26.1
Hepsi	2	18.2	1	50	4	19	13	31.7	4	18.2	-	-	24	21.6
Toplam	11	100	2	100	21	100	41	100	22	100	14	100	111	100

Tablo 3: Diş hekimlerinin sosyo-demografik özelliklerine göre Minnesota İş Doyum Ölçeği (MSQ) alt ölçeklerinden elde edilen puan ortalamalarının dağılımını gösteren tablo.

		Minnesota İş Doyum Ölçeği (MSQ) Alt Ölçekleri						
		İntrensek (İM)			Ekstresek (EM)		Genel (GM)	
		N	X	SD	X	SD	X	SD
Profesör Doçent Yardımcı Doçent Araştırma Görevlisi Doktora Öğrencisi		11	4.42	0.300	3.89	0.768	4.25	0.386
		3	4.31	0.337	3.39	0.694	3.98	0.351
		22	3.90	0.421	3.55	0.564	3.77	0.376
		44	3.68	0.401	3.17	0.660	3.54	0.425
		22	3.50	0.434	3.05	0.596	3.37	0.424
		df=3	F=11.878	p<0.001	F=4.452	p<0.01	F=10.203	p<0.001
Cinsiyet	Erkek	75	3.81	0.519	3.34	0.715	3.66	0.511
	Kadın	27	3.72	0.356	3.23	0.588	3.58	0.376
		df=1	F=0.827	p>0.05	F=0.528	p>0.05	F=.533	p>0.05
Yaş	21-28	31	3.60	0.421	3.18	0.593	3.49	0.409
	29-36	20	3.56	0.447	3.17	0.643	3.45	0.463
	37-44	32	3.80	0.404	3.31	0.714	3.64	0.430
	45-52	19	4.30	0.354	3.67	0.726	4.08	0.411
		df=3	F=13.957	p<0.001	F=2.485	p>0.05	F=9.458	p<0.001
Medeni Durum	Evli	57	3.94	0.465	3.42	0.726	3.77	0.479
	Bekar	45	3.60	0.437	3.17	0.604	3.47	0.427
		df=1	F=14.210	p<0.001	F=3.288	p>0.05	F=10.624	p<0.01
Çalışma Yılı	0-4	24	3.63	0.405	3.12	0.647	3.49	0.452
	5-9	30	3.53	0.428	3.11	0.693	3.41	0.428
	10-19	32	3.89	0.404	3.46	0.555	3.74	0.371
	20 ve ?	16	4.31	0.379	3.67	0.779	4.09	0.446
		df=3	F=14.346	p<0.001	F=3.763	p<0.01	F=10.960	p<0.001

Tablo 4: Diş hekimlerinden elde edilen MSQ alt ölçek puanları ile sosyo-demografik özellikler arasındaki ilişkiyi gösteren Pearson Korelasyon tablosu.

Sosyo-demografik Özellikler	Minnesota İş Doyumu Ölçeği (MSQ)					
	İM		EM		GM	
	r	p	r	p	r	p
Akademik Kariyer	.569	.000	.376	.000	.542	.000
Cinsiyet	-.090	.368	-.073	.466	-.073	.467
Yaş	.475	.000	.232	.019	.403	.000
Medeni Durum	-.353	.000	-.178	.074	-.310	.002
Çalışma Yılı	.475	.000	.299	.002	.438	.000

Yaş gruplarına göre diş hekimlerinin, İM ve GM alt ölçek puan ortalamalarının dağılımı istatistiksel olarak önemli bulunmuştur (İM için $F=13.957$ $p<0.001$, GM için $F=9.458$ $p<0.001$). Her üç memnuniyet düzeyinde de en yüksek ortalamalar 45-52 yaş grubunda elde edilmiştir. Yaşa göre İM, EM ve GM puan ortalamaları arasında, istatistiksel olarak çok önemli düzeyde ($p<0.01$) pozitif bir ilişki olduğu, yapılan korelasyon analiziyle tespit edilmiştir.

Medeni durum açısından fakültede çalışan diş hekimlerinin İM ve GM alt ölçek puan ortalamalarının dağılımı istatistiksel olarak çok önemli bulunmuştur (İM için $F=14.210$ $p<0.001$ GM için $F=10.624$ $p<0.01$). Evli olan diş hekimleri üç iş doyum düzeyinde de en yüksek ortalamayı göstermiştir. Medeni durum ile İM ve GM puan ortalamaları arasında, istatistiksel olarak çok önemli düzeyde ($p<0.01$), negatif bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Bu negatif ilişki bekarlarda memnuniyet ortalamalarının azaldığını ifade etmektedir.

Diş hekimlerinin çalışma yıllarına göre üç alt ölçek puan ortalamalarının dağılımı istatistiksel olarak çok önemli bulunmuştur (İM için

$F=14.346$ $p<0.001$, EM için $F=3.763$ $p<0.01$, GM için $F=10.960$ $p<0.001$). 20 yıl ve üzeri çalışma yılına sahip diş hekimleri, üç alt ölçekte de en yüksek iş doyum puan ortalamasını göstermiştir. Pearson korelasyon analiziyle, diş hekimlerinin çalışma yılı ve her üç memnuniyet alt ölçek puan ortalaması arasında, istatistiksel olarak çok önemli düzeyde ($p<0.01$), pozitif bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Diş hekimliği fakültesinde çalışan hemşirelerin sosyo-demografik özellikleri ile MSQ alt ölçek ortalamalarının dağılımı Tablo 5'de gösterilmiştir. Yapılan varyans (ANOVA) analizi; hemşirelerin yaş grupları ile üç alt ölçek puan dağılımlarının istatistiksel olarak önemli olduğunu göstermiştir (İM için $F=3.636$ $p<0.05$, EM için $F=6.163$ $p<0.01$, GM için $F=5.361$ $p<0.05$). 45-52 yaş grubunda yer alan hemşirelerin üç iş doyum alt düzeyinde de en yüksek ortalamayı gösterdikleri tespit edilmiştir. Yapılan Pearson korelasyon analizi, hemşirelerin yaşları ile GM puan ortalamaları arasında, istatistiksel olarak önemli düzeyde ($p<0.01$), pozitif bir ilişki olduğunu göstermiştir.

Tablo 5: Hemşire sosyo-demografik özelliklerine göre Minnesota İş Doyum Ölçeği (MSQ) alt ölçeklerinden elde edilen puan ortalamalarının dağılımını gösteren tablo.

Sosyo-demografik Özellikler	Minnesota İş Doyum Ölçeği (MSQ) Alt Ölçekleri							
	N	İntrensek (İM)		Ekstresek (EM)		Genel (GM)		
		X	SD	X	SD	X	SD	
Hemşire	15	3.36	0.732	2.73	0.872	3.18	0.725	
Yaş	21-28	2	2.79	0.059	2.17	0.000	2.53	0.035
	37-44	2	2.50	0.118	1.42	0.589	2.25	0.283
	45-52	11	3.61	0.682	3.08	0.701	3.46	0.283
	df=2	F=3.636	p<0.05	F=6.163	p<0.01	F=5.361	p<0.05	
Medeni Durum	Evli	12	3.40	0.770	2.76	0.925	3.23	0.744
	Bekar	3	3.17	0.651	2.61	0.770	2.95	0.737
	df=1	F=0.236	p>0.05	F=0.069	p>0.05	F=0.349	p>0.05	
Çalışma Yılı	0-4	2	2.79	0.059	2.17	0.000	2.53	0.035
	20 ve ▲	13	3.44	0.751	2.82	0.909	3.28	0.729
	df=1	F=1.408	p>0.05	F=0.972	p>0.05	F=1.997	p>0.05	

Tablo 6: Hemşirelerden elde edilen MSQ alt ölçek puanları ile sosyo-demografik özellikler arasındaki ilişkiyi gösteren Pearson Korelasyon tablosu

Sosyo-demografik Özellikler	Minnesota İş Doyumu Ölçeği (MSQ)					
	İM		EM		GM	
	r	p	r	p	r	p
Yaş	.470	.077	.465	.081	.536	.040
Medeni	-.134	.634	-.072	.800	-.162	.565
Çalışma Yılı	.314	.255	.262	.345	.365	.181

Hemşirelerin medeni durumları ve çalışma yılları ile MSQ alt ölçek puan ortalamalarının dağılımları istatistiksel olarak önemsiz bulunmuştur. Bununla birlikte, üç iş doyumu alt ölçeği düzeyinde en yüksek iş doyumu puanı evli olan hemşirelerden, çalışma yılı açısından ise 20 yıl ve üzeri çalışma yılına sahip olan hemşirelerden elde edilmiştir.

TARTIŞMA

Bir çok araştırmacı, diş hekimlerinin iş doyum düzeylerini değerlendirmek amacıyla yaptıkları çalışmalarında,^{1,2,4-7} Diş Hekimleri Memnuniyet Anketini (Dentist Satisfaction Survey-DSS) kullanmıştır.⁸ Ancak bu anketin ülkemizde yeterli güvenilirlik ve geçerlilik çalışmaları ve uygulanabilir bir Türkçe versiyonu mevcut değildir. Bu nedenle araştırma kapsamında diş hekimi ve hemşirelerin iş doyum düzeylerinin belirlenmesi amacıyla Minnesota İş Doyum Anketi (MSQ) kullanılmıştır. Bu ölçeğin ülkemizde geçerlilik ve güvenilirliği çeşitli araştırmalarda incelenmiştir.^{9,10}

Araştırma sonuçları, diş hekimlerinin %55.9'nun yapmış oldukları işten memnun olduklarını (Genel Memnuniyet puan ortala-

ması 3.5'dan yüksek olan), iş memnuniyetini; akademik statünün, yaşın, medeni durumun ve çalışma yılının istatistiksel olarak çok önemli düzeyde etkileyen faktörler olduğunu göstermiştir.

Kaliforniya'da çalışan diş hekimleri üzerinde yapılan bir araştırmada iki diş hekiminden birinin 4, bir diğer çalışmada ise beş diş hekiminden üçünün kariyerlerinden memnun olduğu¹ tespit edilmiştir. Amerika Birleşik Devletlerinde çalışan yaklaşık 8.000 diş hekimi üzerinde yapılan bir araştırma hekimlerin %50'sinin yaptıkları işten çok memnun olduğunu ortaya koymuştur.⁵ İstanbul'da, dokuz farklı semtte çalışan 855 serbest diş hekimi üzerinde yapılan araştırma sonuçları ise hekimlerin %40.8'nin yaptıkları işten memnun olduklarını göstermiştir.⁶

Akademik kariyerlerine göre, üç alt ölçek puan ortalamasında, en yüksek iş memnuniyeti profesörlerde bulunmuştur. En memnuniyetsiz olan grup doktora öğrencisi diş hekimleri olmuştur. Bu beklenen bir sonuçtur. Bu sonuçlar kişisel olgunlaşma, mesleki tatmin ve beklentilerin yıllarla gelişmesine bağlanabilir. Doktora öğrencisi diş hekimleri bu meslekte çalışan en genç bireylerden oluşmaktadır. Akademik kariyer ise mesleki yaşantıda geçen yıllarla elde edilmektedir.

Doktora öğrencisi diş hekimlerinin çoğunluğu, iş yeri zararı olarak verilen seçeneklerin tümünden etkilendiklerini, çalışma ortamına ait sorun olarak fiziksel ortamlarla ilgili yetersizliği bildirmiştir. Araştırma görevlisi doktora öğrencisi diş hekimlerinin ise stresi maruz kaldıkları iş yeri zararı ve verilen seçeneklerin tümünü çalışma ortamlarına ait sorun olarak bildirdikleri bulunmuştur. Araştırmalar diş hekimlerinin mesleğe ait

stres düzeyinden, profesyonel ortamlarından ve çalışma zamanlarından memnun olmadıklarını göstermektedir.¹ Bu faktörler diş hekimliğinin stresli tabiatını ve çalışma şartlarının zorluğunu ortaya koymaktadır. Çok sayıda diş hekimi yüksek düzeyde psikolojik stres bulguları göstermektedir. Diş hekiminin hayatındaki stres sebeplerinin yaklaşık yarısını iş memnuniyetsizliği, çalışan personel ve teknik unsurlarla ilgili problemler, kırılğan hasta-doktor ilişkisi ve zaman baskısı oluşturmaktadır.²

Araştırma kapsamında yaşa göre MSQ alt ölçek puan ortalamalarının dağılımı istatistiksel olarak çok önemli bulunmuştur ($p<0.001$). En yüksek iş doyum düzeyleri her üç alt ölçek içinde 45-52 yaş grubundan elde edilmiştir. Yine çalışma yılı 20 yıl ve daha üzeri olan diş hekimlerinin her üç alt ölçek puan ortalamalarının dağılımı istatistiksel olarak önemli bulunmuştur ($p<0.01$). Bu yaş ve çalışma grubu çoğunlukla akademik kariyerin üst noktalarında yer alan diş hekimlerini kapsadığı için elde edilen beklenen bir sonuçtur.

Shugars ve ark.,¹¹ Kaliforniya'da, 558 diş hekimi üzerinde yapmış oldukları araştırmada en yüksek memnuniyet düzeyinin; en yaşlı, en yüksek aylık gelire sahip, en çok dental yardımcıya sahip ve yüksek eğitim düzeyindeki hastalara hizmet veren diş hekimi gruplarında olduğunu tespit etmişlerdir. Yine Sur ve ark.,⁶ İstanbul'da, kamuda ve kurum veya kuruluşlardan bağımsız, serbest olarak muayenehanede çalışan 855 diş hekimi üzerinde yapmış oldukları çalışmada, en yüksek memnuniyet düzeyinin 60 yaş ve üzeri yaş grubu diş hekimlerinden elde edildiğini tespit etmişlerdir (İM 4.23, EM 3.83 ve GM

4.13). En genç yaş grubu diş hekimleri için İM puan ortalaması 4.03, EM 3.42 ve GM ise 3.88 bulunmuştur. Bu araştırma kapsamında doktora öğrencisi diş hekimleri için İM 3.50, EM 3,05 ve GM 3.37 bulunmuştur. Sonuçlar, akademik kariyerin doktora düzeyindeki araştırma görevlisi olmayan diş hekimlerinin kariyer yapmayan meslektaşlarına oranla daha memnuniyetsiz, akademik kariyerin en üst noktasında yer alan profesör diş hekimlerinin diş hekimi olarak çalışmaktan, aynı yaş grubunda bulunan ve akademik kariyer yapmamış meslektaşlarına oranla, her yönden daha memnun olduklarını göstermektedir.

Elde edilen bu sonuçlar doktora öğrencilerinin mesleklerini uygulamalarına karşın maddi gelir elde edemiyor olmalarına bağlı olabilir. Aylık gelir diş hekimleri için iş doyumunda belirleyici olabilmektedir.¹

Araştırma sonuçları evli olan diş hekimlerinin iş memnuniyetinin daha yüksek olduğunu göstermiştir ($p<0.01$). Bu bulgu Sur ve ark.⁶ elde ettiği sonuçlarla uyum göstermektedir. Sonuçlar evli olan diş hekimlerinin daha düzenli bir yaşantı sürdürüyor olmalarından kaynaklanmış olabilir.

Çalışmaya katılan hemşirelerin %40'nın yapmış oldukları işten memnun olduğu (Genel Memnuniyet puan ortalaması 3.5'dan yüksek olan) tespit edilmiştir. Bununla birlikte hemşirelerden elde edilen MSQ alt ölçek puan ortalamalarının her üçünün de memnuniyeti ifade eden alt sınırı olan 3.5 puan ortalamasından daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Özellikle çalışma ortamının durumunu ifade eden Ekstresek Memnuniyet puan ortalaması oldukça düşük bulunmuştur. Hemşirelerin %50'sinin çalışma ortamına ait sorun olarak birlikte çalıştıkları personel arasındaki

iletişim bozukluğunu göstermiş olması elde edilen bu sonucu açıklamaktadır.

Hemşireler, en düşük memnuniyet ortalamasına sahip doktora öğrencisi diş hekimlerinden daha düşük ortalamalar göstermişlerdir. Bu sonuçlar fakülte çalışanları içerisinde hemşirelerin en memnuniyetsiz grup olduklarını göstermektedir.

Aiken ve ark.nın¹² farklı ülkelerde çalışan hemşireler üzerinde yapmış olduğu araştırma sonuçları hemşirelerin çalıştıkları işe ait memnuniyetsizlik düzeyinin; Amerika Birleşik Devletlerinde çalışan hemşirelerde %41, İskoçya'da %38, İngiltere'de %36, Kanada'da %33 ve Almanya'da ise %17 olduğunu göstermiştir. Benzer şekilde, Adamson ve arkadaşlarının¹³ hemşirelerin iş doyumları üzerine yapmış oldukları araştırma sonuçları İngiliz hemşirelerin Avustralyalı hemşirelere oranla, istatistiksel olarak çok önemli düzeyde ($p<0.001$), memnuniyetsiz olduklarını ortaya koymuştur.

Hemşirelerde, yaşa göre, üç memnuniyet alt skala puan ortalamalarının dağılımı istatistiksel olarak önemli bulunmuştur (İM $p<0.05$, EM $p<0.01$, GM $p<0.05$). İleri yaş grubu (45-52 yaş) hemşireler diğer yaşlardaki meslektaşlarına oranla, her açıdan, yaptıkları işten daha memnundur. Yapılan Pearson korelasyon analizinde, hemşirelerin yaşları ile GM puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak önemli düzeyde ($p<0.05$) ve pozitif bir ilişkinin bulunmuş olması bu bulguyu destekler niteliktedir.

SONUÇLAR

Bu anket çalışmasının yapıldığı Atatürk Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi'nde çalışan diş hekimlerinin akademik kariyer düzeyi, yaş ve çalışma yılı arttıkça iş doyum düzeyleri de artmaktadır. Erkek diş hekimleri bayan meslektaşlarına oranla, evli olan diş hekimleri de bekar meslektaşlarına oranla yaptıkları işten daha fazla memnuniyet duymaktadırlar. Buna karşın kariyer, yaş ve çalışma yılının en alt düzeyinde yer alan doktora öğrencileri iş doyum düzeyleri oldukça düşüktür.

Atatürk Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi'nde çalışmakta olan hemşireler, yapmakta oldukları işten, akademik kariyerin en alt düzeyinde yer alan doktora öğrencisi diş hekimlerinden bile daha az memnuniyet duymaktadırlar.

KAYNAKLAR

- 1) Logan HL, Muller PJ, Berst MR, Yeane DW. Contributors to dentists' job satisfaction and quality of life. The Journal of the American Collage of Dentists 1997; 64(4): 39-43.
- 2) Myers HL, Myers LB. 'It's difficult being a dentist': stress and health in the general dental practitioner. British Dental Journal 2004; 197(2): 89-93.
- 3) Locke EA. The Nature And Causes Of Job Satisfaction. In: Dunnette MD. editor. Handbook of industrial and organizational psychology. Chicago: Rand Mc Nelly College Publishing. 1976, 1297-1349.
- 4) Shugars DA, Di Matteo MR, Hays RD, Cretin S, Johnson JJ. Professional satisfaction among California general dentists. Journal of Dental Education 1990; 54: 661-669.
- 5) Brown LJ, Wagner KS, Johns B. Racial/ethnic variations of practicing dentists. Journal of the American Dental Association 2000; 131; 1750-1754.

- 6) Sur H, Hayran O, Mumcu G, Söylemez D, Atlı H, Yıldırım C. Factors affecting dental job satisfaction. A cross-sectional survey in Turkey. Evaluation and The Health Professions 2004; 27(2): 152-164.
- 7) Stephen FR, Giseon H, Connie V, Paul WM. The relationship between occupational stres and job satisfaction in orthodontics. American Journal of Orthodontics And Dentofacial Orthopedics 2004; 126: 106-109.
- 8) Weiss DJ, Dawis RV, England GW, Lofquist LH. Manuel for the Minnesota Satisfaction Questionnaire. Minnesota Industrial Relations Center 1967.
- 9) Aksayan S. Ebelerin bilgi ve iş memnuniyet düzeyleri. Marmara Üniversitesi Hemşirelik Dergisi 1995; 1(2): 22-32.
- 10) Hayran O, Aksayan S. Job satisfaction among physicians (in Turkish). Community and Physician. Journal of Turkish Medical Association 1991; 47 (1): 16-18.
- 11) Shugars, DA, Hays RD, Di Matteo MR, Cretin S. Development of an instrument to measure dental job satisfaction. Medical Care 1991; 29: 728-744.
- 12) Aiken L, Clarke S, Sloane D et al. Nurse's reports on hospital care in five countries. Health Affairs 2001; 20(3): 43-53.
- 13) Adamson B, Kenny D, Wilson-Barnett J. The impact of perceived medical dominance on the workplace satisfaction of Australian and British nurses. Journal of Advanced Nursing 1995; 21: 172-183.

Yazışma adresi:

M Şamil AKYIL

Atatürk Üniversitesi

Diş Hekimliği Fakültesi

Protetik Diş Tedavisi Anabilim Dalı Erzurum

Tel: 442 2311783

Faks: 442 2360945

E-mail: Msamil@atauni.edu.tr